

M. T. R. COLLEGE, SURAT

Manuscripts Library

No. ^{Ref.}
^{Ser.} 416

Title: *Agrayana Paddhati*

Surat

416

आश्रयण पद्धतिः॥

:	Agaraya Paddhati	:	Title
:	:	:	Author
:	:	:	Editor
:	:	:	Year, Vols.
:	:	:	Publisher
416	:	:	Remarks

श्री. वर्णाश्रयमाकाग्रयणं शरदिब्रह्माग्रयणं तस्यकालः रेवतीपूर्वद्वयं देवदिनं रुनितादिविशारवांनेषु यत्पुण्य
 १ मात्मानु कुलं नक्षत्रं देवनक्षत्रसंज्ञं अन्येषामपि नित्यकाम्यनेमिनि केष्ट्यादीनामनुक्तकालानामयंकालः तस्यान्ते प्र
 योगे पूर्वेषु नक्षत्रादीमुत्तराचाबुदकशांतं प्रति सरवं धं च कृत्वा श्वः स्नानादिपंचकं कुर्यात् आग्रयणदेवतायामनु
 त्पुण्याहवाचनं गार्हपत्यस्य पश्चादुपविश्य याः पुरस्तादित्यादि स्वर्गकाम आग्रयणेन यश्चेति रुपांशः
 त्रिरुच्यैः पुनः प्राणा नायम्य आग्रयणेन यश्च माणा न्वारंभणीयायश्चेति संकल्प्य अन्वारंभणीया
 यादित्यादि श्वः स ह्योवायश्चेति देवतासं कल्प्य श्यामाकाग्रयण इति त्रिरुपांशः त्रिरुच्यैः श्यामाकेष्टिरग्नि
 पोमावांश्याभागे लोभ्यः पयसि चरुः देवा आज्यपादित्यादि श्वः स ह्योवायश्चेति संकल्प्य अस्मिन्सा न्वारंभणी
 येश्यामाकाग्रयणेष्ट्या अध्वर्युनामहं वृणे एवं ब्रह्मादीन् वृणुयात् अध्वर्युरिडा देव हूरित्यादि अग्निद्वयं विदुषो
 स्तंभयोस्तं त्रेगान्वाधानादि कुर्यात् इष्टिद्वयं संनिपातेन्यायेन इष्ट्यावाहः संभरणादि पृथक् दशपूर्णमासवत् क
 र्यात् संतिष्ठते न्वारंभणीया ब्राह्मणतर्पणांतान विस्तृते त्रेवतं श्वः प्रातर्हुते ग्निहोत्रे न ह्येदानीमेव वा पाणिं सं
 मर्शना निपात्रासादने स्फेनसह च रुराली संमेषणमिति शम्यादृषदुपलपिष्टो ह्यपनी मेक्षणचर्जं सादयति

प्रणयणै ब्रह्मनुपयः प्रणेष्यामि अनयापयः प्रणयानि निर्वापप्रोक्षणादियथा देवतं यज्ञयोगानंतरं गार्हपत्ये स्नानं
 वदाज्यं संस्कृत्य स्रुचि चतुर्गृहीतं गृहीत्वा हवनीये कुक्षे समिधमाधायाज्याहुतीन् हुति शतायुधाय विष्वा स्वाहा
 इन्द्राय दे० अपरे चतुर्गृहीतं गृहीत्वा ये चत्वारः प० सर्वे स्वाहा ह्यावापृथिवीभ्यामिदं पुनश्च० ग्रीष्मो हेमंत० स्यामु स्वाहा
 श्रीष्म क्रतुभ्य इ० पुनश्च० इदुवराय० स्यामु स्वाहा इदुवसरपरिवसरसंवसरभ्य इ० पुनश्च० भद्रान्नः श्रेयः स०
 स्योनः स्वाहा देवेभ्य इ० एकमेव चतुर्गृहीतं पंचधेयं न्ये पुरस्तात्सिष्टं कृतो ज्यानीवा होमः चरुखात्युपधानकाले
 आदेवयज्ञं ब्रह्मं गार्हपत्यं तं पुनरितरः पवित्रमानीतं प्रणीता दुग्धांश्च रुरालीमपि श्रयति क्रवासि प० ह० तां प्र
 दक्षिणमंगारेः परिविनुयात् निर्दग्धमिति तस्यांतरः पवित्रं तंडुलानावपति धूमसर्वविष्वायुषः आज्ये निरुप्या
 पिश्रित्यो मे पर्याति कृत्य अग्ने हव्यः रक्षस्वेत्कृत्वा अधिदहंतं प्रपयतेति वाचं विस्तृते त्र अग्नेणेत्करंतं गानि
 सः स्तूर्यते पुस्तकः सादयित्वा पल्यागार्हपत्यावेशणादि हविरुद्वासने आप्यायतां स० सा सोमाय जुष्टमभिधा
 दयामि उद्वासयति श्रुत उत्सना० आद्रो भुवं नस्य गोपाः अंतर्वेद्यामासाद्य स्कवभाज्यस्य पूरयित्वादि आ
 ५५ ५५ भागा विष्टामेक्षणेन पूर्वार्धाच्चरोरवदयन्नाह सोमायातु ब्रूहि अत्याक्रम्य सोमं यजं यजमानः

सोमायेदं। सोमस्याहं देवयज्ययासुरेतारितोधिपीयेत्यनुमंत्रणं स्विष्टकृतमवदायाज्यखा
 ल्याः कवेणकरोति मधुश्चस्वाहा मधवइदं। माधर्वश्चस्वाहा माधवायेदं। शुक्रश्चस्वा
 हा शुक्रायेदं। शुक्रविश्चस्वाहा शुक्रचयइदं। नपार्वणहोमः चरुमेषणमादायवष
 दूतेहुत्वा मेषणमनुप्रहृत्य संस्त्रावेणामिहुत्वा सोददुः स्यात्क्रमेत्यादि इडाभक्षुणं वे
 श्वदेवांश्चरुखात्वीद्यावापृथिव्यमश्वशकमात्रमेकमिति स्येन सह मेषणेन चरुमे
 क्षणं दारुपात्रासहेककपालोद्दासनाथं पात्रांतरमित्यादिवैश्वदेवचरोः पयसि श्रप
 णपक्षे अपः प्रणीतांतथैव पात्रांतरं पयः प्रणयेत् पयः प्रणेष्ट्यामीति निर्वापा
 दिषु यथा देवतमूहः आज्यानि होमः

पूर्ववत् अभिवचनात् पूर्वोऽगोऽशीयविभागः चरुस्थाल्यां उत्तर एककपालमुपरधाति भुवमसि० ह। अंगाराधिवासने। ऋ
 गूणामं० स्व। योगमंत्रं। मधुर्न० पूष्णास्तदपि० एवंविमोक्तः। एककपालोद्दासने पात्रांतरं स्थोनं कउपेत्तीर्य तस्मिन्नेककपा
 लमुद्दास्यावधाय प्रभृतमाज्यमानीयाविष्टं कुर्मात् ऐंद्राग्नयागानंतरं। विश्वेभ्यो देवेभ्यो नुब्रूहि। अपरार्थाव
 वराय पूर्वाधिवैश्वदेवद्यत्प्रभिवारयति। प्रत्यनक्त्यत्याक्रम्याश्राव्य प्रत्याश्राविते विश्वां देवान्यज वषट्कृते जुहोति।
 विश्वेभ्यो देवेभ्य इदं। विश्वेषां देवानां मूहं० यां प्राणैः सायुज्यं गमेयं। इत्यनुमंत्रणं। द्यावापृथिवीभ्यामनुब्रू
 र्हीत्युक्ता पुरोडाशं सर्वजुह्वा मादायाभिधारयति। अत्याक्रम्याश्राव्य प्रत्याश्राविते द्यावापृथिवीयज। व
 षट्कृते सुवा अपर्यावर्तयेन्प्रातिष्ठितं जुह्यादगं संस्त्रावेणामिहुत्वा सोददुः स्यात्क्रमेत्यादि इडाभक्षुणं वे
 श्वदेवांश्चरुखात्वीद्यावापृथिव्यमश्वशकमात्रमेकमिति स्येन सह मेषणेन चरुमे
 क्षणं दारुपात्रासहेककपालोद्दासनाथं पात्रांतरमित्यादिवैश्वदेवचरोः पयसि श्रप
 णपक्षे अपः प्रणीतांतथैव पात्रांतरं पयः प्रणयेत् पयः प्रणेष्ट्यामीति निर्वापा
 दिषु यथा देवतमूहः आज्यानि होमः

३

इषायेरं। उर्जश्चस्वाहा। उर्जायेरं। स्विष्टकृतमेषणमनुप्रहृत्य संस्त्रावेणाभिजुहोतीत्यादि श्यामाकाग्रयणे प्रति
 ग्रहः। ब्रह्मणे गामिति वा। यथा देवतमुज्जिति वाचनं। यजमानभागप्राशने प्रजापते रित्येतस्य स्थाने। भद्रान्नः
 श्रेयः। स्तोत्रः। ब्राह्मणतर्पणं तं समानं संतिष्ठते यवाग्रयणं। इदं वै कल्पिकं॥ श्रीः॥ याः पुरस्तादित्यादि श्री
 परमेश्वर प्रीत्यर्थं श्रीहि श्यामाकाग्रयणाभ्यां तंत्रेण यक्ष्ये। त्रिभुवनसा त्रिरुचैः। तन्मदित्यादि ओं तथेत्यंतमुक्त्वा
 श्रीहि श्यामाकाग्रयणां संबंधि हविः। श्रीहि मयौ पुरोडाशौ। श्रीहि मयश्चरुः। श्यामाकः पयसि चरुः पंचप्रयाजाः।
 अग्नीषोमा वाज्यः। इंशग्नी विश्वे देवाः सोमो घावा एधि वी इति प्रधानदेवताः। देवा आज्यः अग्निः स्विष्टः।
 त्रयोनुयाजाः। सूक्तवाकराः। अष्टौ पत्नीसं। एवमात्मकेन। यक्ष्ये। अस्यां श्रीहि श्यामाकाग्रयणे स्यां अध्वर्यु
 वामहं वृणे। एवं ब्रह्मादीन् अध्वर्युगामी ध्रुवः। इडादिजपतः। अध्वर्युः। देवा गालु विरोः। ततो विहरणपक्ष
 अग्नी विहृत्य ममाग्नेवर्च इत्यान्वाधानादि कैरुकरणां तं कृत्वा। ततस्त्वां त्रयो विशांति धेत्यहः। ततः कर्म

३

णेवामित्यादि पात्रासा एने त्रयो दशकपाला निहोस्थाल्यौ मेषणद्वयं स्फुर्यश्च दंडप्रणीता प्रणयनद्वयं। आज्यस्थाली च।
 राहपात्रासहाशयपात्रं। ततो ब्रह्माणं दक्षिणं शययिष्यां स्तृणादि। प्रणयने ब्रह्मन्नपः पयः प्रणेष्यामीति
 विशेषः। अनया पयः प्रणयानीत्यंतं त्रिविधं। वेवायत्वेत्यादि पुरोडाशीय प्रेक्षणे। मित्रस्य वां वक्षुषा प्रेक्षे
 सैष्टमा संविजाथां मावां हिंसिषं। उरुणी वाताय। अपउ० मित्रिः सुगित्यादि० निर्वपेत्यंतं कृत्वा। देवस्य वा
 हस्तौभ्यामिंद्राग्निभ्यां जुष्टं निर्वपामि। तथैव सहायपात्रे। विश्वेभ्यो देवेभ्यो जुष्टं पात्रांतरे। सोमा यजुष्टं निर्वप
 पामि। श्यामाकां न। तथैव पूर्वस्मिन्कोष्ठे। घावा एधि वीभ्यां जुष्टं निरुमानं भिमर्शने। इमे देवानो। इमे जनः सह।
 स्फाल्ये वां नारीत्ये। उर्वतरिक्षमन्वितं। अदित्या वा मुयस्थौ सादयामि। अग्ने हव्यः। शस्वः। देवो व इत्यादि प्रोक्षि
 तास्येत्यंतं। देवस्यत्वाभ्यामिंद्राग्निभ्यां वो जुष्टं प्रोक्षामि विश्वेभ्यो देवेभ्यः सोमा यजुष्टं एधि वीभ्यां। सकृन्
 त्रेण हि स्तृण्यो। शुंधध्वमित्यादि त्रिष्फली कर्तवा इत्यंतं नवानां त्रीधवघातकाले श्यामाकां नुपोष्यंतं।
 पुनरग्नेस्तनू रसीत्यादि श्यामाकां नाना त्रिष्फली कर्तवा इत्यंतं करोति। नाना हविष्कृत्ये पाग्नीध्रप्रेषो नस्तः। ततः

ज्याऊ

पर्यायेण प्रक्षालनं तं नेण निनयनं । एतच्छुद्धेव ता कृत्वा । ततः यस्तु योगानंतरं गार्हपत्ये स्मार्तवराज्यं संस्कृत्य सुविंशतु
 र्गृहीतं गृहीत्वा हवनीये समिधमाधायोत्पुहोति । शताधुधाय शतवीर्याय शतोत्तयेभिमातिषाह । शतं योनः श
 रदो अजीतो निद्रो नेषरतिदुरिता निविश्वा स्वाहा । इन्द्रायेह । अपरं चतुर्गृहीतं गृहीत्वा । ये चत्वारः पथे यो देवयानां
 ॐ तराधावा एधि वीर्यायति । तेषां यो अज्या निमजीति मावहस्तस्मै नो देवाः परिदत्ते ह सर्वे स्वाहा । देवेभ्य इह । अपरं
 चतुर्गृहीत्वा । श्रीभो हे मंत उत नो वसंतः शरद्वर्षाः सुवितन् नो अस्तु । तेषां मन्त्रानां शतशो रदानां निवात एषामभवे
 त्यामस्वाहा । श्रीभो हे मंत वसंत शरद्वर्षाभ्य इह । अपरं चतुर्गृहीतं गृहीत्वा । इन्द्रो वत्सराय पौर्वित्सराय संवत्सराय
 कृणुता वृहन्नमः । तेषां वयः सुम तोयदियानां ज्योत्स्नीता अहंता स्यामस्वाहा । इन्द्रो वत्सराय पौर्वित्सराय संवत्सराय
 इह । अपरं चतुर्गृहीत्वा । भद्रान्नः श्रेयः समन ए देवाः स्त्वया वसेन समं शीमां हित्वा । स नो मयो भूः पिता आ वि
 शस्व शंतो कायतनु वस्योनः स्वाहा । देवेभ्य इह । ततः अवधूतमित्यादि । देवस्य भ्यामिन्द्राग्निभ्यां जुष्टं मुभि
 वषामि द्यावा एधि वीर्याय । षाष्ट्रं नि कुरुता रदित्यंते । धृष्टिरसीत्यादि । ऐन्द्राग्निं द्वादशैकपालान् न्युपधाप ।

असंवपंतीपि

प्रणीतानुगुणं चरुत्वा शुभारमावर्त्यते पुनरितः पवित्रमासीत प्रणीतो दक्षां चरुत्वा सीमाधिभ्रयाति ।

इन्द्रा यं चरुमिष्यंते पुनरा देवयजं हेत्योदि । ध्रुवा मिष्यथिर्वी । निरुधः शो । पुनस्तथैव श्यामा कवसुस्थाली पुनरा देवयजं वे
 त्यादि एककपालं । १२ गुणाः स्वात्तप्यस्वेत्येककपाले विशेषः । यद्गुमेकपालं पूष्णास्तपि । शुक्रां । मंतीरधिभ्रयतीत्या
 दिसंवपने । देवस्य स्वा । हस्ताभ्यामिन्द्राग्निभ्यां जुष्टं संवषामि द्यावा एधि वीर्याय । आहाराप आनयेत्यादि । जनय
 त्वैत्वा संयोमीत्यंते । यथा देवतमभि मृशति । इन्द्राग्निभ्यां त्वो । विश्वेभ्यो देवभ्योः । तं डुलान् । सोमाय नः श्यामा
 कान् । द्यावा एधि वीर्याय । द्यावा एधि वीर्याय त्वेति विकल्पः । मरवस्य शिरोसीत्यादि प्रथतामित्यंतं कृत्वा । धु
 र्मास्थ विश्वायुषः । इति स्थाल्यांतिरः पवित्रं तं डुलानावावपति । पुनस्तथैव सौम्यस्थाल्यांतिरः पवित्रं श्यामाक
 वंडलान् । पुनः मरवस्य शिरोसीत्यादि एककपालमुपधाप्यततः महीनां पयोसीत्याज्यं निरूप्य गार्हपत्ये धिभ्रय
 त्वा । त्वं वं गृहीत्वा दिभ्रग्ने हव्यः शस्वेति वर्वाः संब्रह्मणा एव्यस्वेत्यादि त्रिताय स्वाहेत्यंतं कृत्वा । अयं वेद इ
 त्यादि । अग्नीदितस्त्रिहरेत्यंतं कृत्वा । अहं नुत्तरमित्यादि हविरुह । सनकाले ऐन्द्राग्निं मुह्यस्य आप्यायंतामि
 त्यादि वर्वा रुद्रासनं । तत्र विशेषः । यश्च नान्ते जसा विश्वेभ्यो देवभ्यो जुष्टं मुभिघारयामि । १२ तउत्तमोति जनिताम

गीरसः प्रतिगृह्यत्वेन प्रतिगृहीयात् अन्नसावित्रान्वाधोर्निर्वलिः इति विद्यारण्याः हविः शेषोद्वास
 नादि उज्जितिवार्चने अग्नेरहमुज्जि० सोमस्याहमुज्जि० इंद्राग्नोरह० विश्वेषां देवानामह० सोमस्याह०
 स्यादायथिव्योरह० देवानामाज्यपानामित्यादियज्ञमानभागप्राशने प्रजापतेरित्येतत्सुखाने भद्रान्नः
 श्रेय० भूषितो आविठस्योनः ततो द्विरावम्यसोम्ययज्ञमानभागप्राशने अग्निः प्रथमः प्राश्नातुसहि
 वेद्यथाहविः शिवा अस्मभ्यं मोषं धीः कृणोतु विश्वचर्पणः ॥ इति प्राश्नीयात् आश्रावितमि
 त्यादिब्राह्मणतर्पणांतं समानं तत्र प्राकृतप्रणितांतो विमोकांतो ययः प्रणीता विमोकेन विशेषः
 समुद्रं चो प्राहिणो म्यश्नंतः स्वां योनिमर्षिगच्छत ॥ उत्तरार्धं प्रकृमिवत् घृतप्रणीता विमोके वि
 शेषः समुद्रे च प्राहि० गच्छत ॥ अहिद्वः प्र० महत्तं इति ७ इत्यागयणं शेषपधतिः